

- Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/326/1/Artykutsa_Terminolohiia%20zakonodavstva.pdf.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII : станом на 09.11.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 13. – Ст.64.
 4. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 № 3759-XII : станом на 09.11.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 10. – Ст. 43.

СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ ТВОРЧОСТІ ТА СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ В УКРАЇНІ

Рубенян Гоар Давидівна,
*студентка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Відповідно до ст. 54 Конституції України, громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 270 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України), право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості визнається особистим немайновим правом. Згідно зі ст. 309 ЦК України, фізична особа має право на вільний вибір сфер, змісту та форм (способів, прийомів) творчості. Цензура процесу творчості та результатів творчої діяльності не допускається [2].

Проте на практиці не все так просто. Адже у засобах масової інформації можна знайти інформацію про необхідність заборони публікації творів певних авторів. Так, наприклад, у минулому році з проханням вжити заходів реагування на творчість письменника Юрія Винничука один із народних депутатів звернувся до Генеральної прокуратури України, звинувачуючи митця в порнографії.

Юрій Винничук у коментарі «Телекритиці» сказав, що не вважає свої твори порнографічними. Є величезний масив літератури, де вживають нецензурні слова і відверті описи – у Генрі Міллера, Чарльза Буковські. Якщо мене судити, то треба половину літератури, що в Україні видається, – під суд. Тому що ненормативна лексика є і в Андруховича, і в Жадана, і в Карпи і навіть у Забужко [5].

Такі звинувачення певної частини громадськості ґрунтуються на тому, що при здійсненні своїх цивільних прав, зокрема, реалізуючи право на свободу творчості, особа повинна додержуватися моральних засад суспільства. Результати такої інтелектуальної творчої діяльності людини не повинні виходити за межі суспільної моралі, не суперечити її основним критеріям.

Поняття «моральні засади» чи «суспільна мораль» й донині залишаються предметом гострих наукових дискусій і трактуються неоднозначно. Однак, з упевненістю можна сказати, що вже десять років як суспільна мораль є об'єктом правового захисту в Україні, про що свідчить прийнятий 20 листопада 2003 року Законом України «Про захист суспільної моралі» [3].

Необхідність встановлення державного захисту суспільної моралі пояснюється багатьма факторами поступовою деградацією українського суспільства, показниками якого є духовний занепад, масове поширення алкоголізму, наркоманії, низка жорстоких і цинічних вбивств, які свідчать про зростанням деструктивної агресивності в суспільстві.

Відповідно до Закону України «Про захист суспільної моралі», суспільна мораль трактується як система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість [3].

У науковій літературі досконалість такого визначення ставиться під сумнів. Фахівці зауважують, що духовні та культурні цінності з часом змінюються, вони неоднакові у різні історичні періоди. На відміну від України, де нормативно визначено зміст поняття «суспільна мораль», у законодавстві країн Заходу воно відсутнє.

Практика Європейського суду з прав людини свідчить про те, що Суд вважає обмеження свободи творчості правомірним, як правило, якщо вони спрямовані на захист найбільш вразливих категорій аудиторії – дітей та юнацтва, або якщо існує небезпека, що такі категорії можуть отримати доступ до інформації, матеріалів або ідей та поглядів, які можуть зашкодити їх моральному розвитку, а також спрямовані на запобігання образам почуттів національних меншин та віруючих [4].

Можна зробити висновок, що результати інтелектуальної творчої діяльності людини, відповідаючи моральним засадам українського суспільства, не повинні пропагувати війну, національну та релігійну ворожнечу, наркоманію, алкоголізм, блюзнірство та інші складові девіантної поведінки.

В Україні забороняється виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру. Відповідно до Закону України «Про захист суспільної моралі», продукція порнографічного характеру – це будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо, відеопродукція, зокрема реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, змістом яких є детальне зображення анатомічних чи фізіологічних деталей сексуальних дій чи які містять інформацію порнографічного характеру [3].

Критерії зарахування продукції до такої, що має порнографічний характер, встановлюються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері культури та мистецтв. Такі критерії визначені Національною експертною комісією з питань захисту суспільної моралі (надалі – Комісія) в Протоколом №1 від 20 лютого 2007 року [6]. Однак, юридичний статус цих критеріїв визначити складно. Адже уповноваженим органом виконавчої влади у сфері культури та мистецтв, у компетенції якого є визначення критеріїв порнографічності продукції, є Міністерство культури України, діяльність якого регулюється спеціальним Положенням, а не Комісія, яка є постійно діючим державним експертним і контролюючим органом. Така недосконалість національного законодавства призвела до дублювання на практиці Комісією не тільки повноважень Міністерства культури України, а й інших державних органів, що в кінцевому результаті спричинило непорозуміння між цими інституціями.

Тому за ініціативою Прем'єр-міністра України М. Азарова наприкінці 2012 року до Верховної Ради України був внесений законопроект, що передбачає зміни до Закону України «Про захист суспільної моралі» щодо вдосконалення його поняттєвого апарату, ліквідації Комісії.

Повертаючись до проблеми зарахування результатів інтелектуальної діяльності (друкованої, аудіовізуальної, електронної продукції) до розряду порнографічної необхідно зазначити, що вона потребує детального вивчення, оскільки має важливе практичне значення. Це дозволить відмежувати порнографічну продукцію від еротичної чи сексуальної. Останню, хоча з певними обмеженнями, проте, виробляти й розповсюджувати можна. Крім цього, вироблення й розповсюдження еротичної чи сексуальної продукції не є суспільно небезпечним діянням, чого не можна сказати про порнографічну продукцію, яка є предметом злочину, передбаченого ст. 301 Кримінального кодексу України.

Зауважимо, що критерії відмежування є дискусійними та неоднозначними. Зарахування до порнографічної продукції зображень сексуальної взаємодії кримінального характеру, зображення аномальних та збочених форм сексуальної взаємодії, зображення сексуальної взаємодії гетеросексуального характеру мають своє логічне пояснення, водночас, віднесення до формальних та змістовних ознак порнографії таких проявів у творі, як: анонімність творців, відсутність списку діючих осіб і виконавців, використання псевдонімів; відсутність у творі сюжету, інтриги, контексту, характеру, настрою; відсутність творчої концепції та художніх принципів побудови твору; однозначність інтерпретації зображуваних сцен; суто умовний зв'язок окремих сцен і епізодів викликають певне здивування та спонукають не погоджуватися з таким підходом до визначення системи критеріїв.

Підсумовуючи все вищезазначене вважаємо, що свобода творчості тісно взаємопов'язана з поняттям суспільної моралі, зміст феномену якого ще й досі остаточно не з'ясований. Цей зв'язок полягає у тому, що свобода творчості повинна не суперечити моральним засадам суспільства. Так, законодавство забороняє у творах описувати дії, які мають порнографічний характер. Питання, пов'язані з критеріями зарахування певного твору до порнографічної продукції, потребує детального вивчення. Як переконує практика, поспіхом прийнятий Закон України «Про захист суспільної моралі» не може повно і досконало врегулювати суспільні відносини у цій сфері та надати відповіді на поставлені питання. У зв'язку з цим актуальність цієї тематики очевидна, вона потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами) [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (зі змінами) [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20.11.2003 р. (зі змінами) [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Белкін М., Копієвська О., Белкіна Ю. Держава та свобода творчості в світлі рішень Європейського суду з прав людини // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2008. – №5. – С.6-15.

5. Від НЕК вимагають цензурувати порнографічні й аморальні твори [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/news/2012-02-15/69576>
6. Критерії віднесення друкованої, аудіовізуальної, електронної та іншої продукції, в тому числі реклами, а також переданих та отриманих по комунікаційних лініях повідомлень та матеріалів до розряду порнографічної або еротичної продукції [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/analiz/2007-02-28/8409>

УЧАСТЬ АДВОКАТА У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ОБ’ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРЕТИКО - ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Тараненко Сергій Михайлович,

*кандидат юридичних наук, доцент Черкаського національного
університету імені Б. Хмельницького*

Згідно зі ст. 59 Конституції України кожний (людина і громадянин) має право на правову допомогу. Кожний є вільним у виборі захисника своїх прав [1]. Без сумніву, реальним втіленням, реальною гарантією цього права є інститут адвокатури, існування і функціонування якого регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2]. Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності адвокатури, здійснення адвокатської діяльності в Україні. Враховуючи це, доцільно звернути увагу на те, що серед осіб, які беруть участь у будь - якому процесі, адвокат можливо більше за інших зацікавлений у справедливих та ефективно працюючих законах, що застосовуються під час вирішення спорів.

Все це повною мірою стосується і справ, які пов’язані із захистом права інтелектуальної власності. Адже такі справи характеризуються не лише значною складністю, а і яскраво вираженою специфікою. Зважаючи на це, для забезпечення їх правильного та справедливого розгляду необхідний комплекс спеціальних правових та технічних знань, як слушно зазначає О.Орлюк [3, 6]. Загалом у доктрині цивільного, адміністративного, кримінально – процесуального та господарського права України проблемам правового регулювання діяльності адвокатури як одного з інститутів захисту приділяється багато уваги. Варто підкреслити, що питання розвитку інституту захисту прав інтелектуальної власності розглядалися в працях таких вчених, як